

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

-
- Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta
-
- Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta
-

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-
- Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta
-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

Hallituksen esitysluonnokseen liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö tuo esiin huolen, joka on noussut esille myös kielitestausta koskevassa valmistelussa. Esityksen myötä kotoutumiskoulutuksen opettajille muodostuisi käytännössä portinvartijan rooli, johon he eivät välttämättä ole koulutuksensa tai tehtävänsä puolesta soveltuvia, eivätkä välttämättä myöskään halukkaita.

Kotoutumiskoulutuksen opettajan antamalla todistuksella olisi ratkaiseva merkitys sen arvioinnissa, siirtyykö henkilö niin sanotun yleisen tuen piiriin. Tällä on merkittäviä vaikutuksia opettajien asemaan ja vastuuseen. Erityisesti huolta herättää se, että arviolta 60–70 prosenttia kotoutumiskoulutuksen osallistujista ei saavuta kielitaitotasoa B1.1. Tämä voi johtaa opettajien kannalta haastaviin ja epämiellyttäviin tilanteisiin, joissa opiskelijat kokevat päätöksen henkilökohtaisesti ja saattavat pyrkiä vaikuttamaan arviointiin painostamalla, vetoamalla tai muilla keinoilla. Vaikka etuuksien euromääräinen ero on suhteellisen pieni, arvioinnin merkitys yksilön toimeentulon ja aseman kannalta voi olla huomattava, mikä lisää riskiä ristiriitatilanteisiin.

Portinvartijan rooli kielitaidon osoittamisessa muodostuisi myös työvoimaviranomaiselle osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Esitysluonnoksen mukaan työvoimaviranomainen arvioisi, onko henkilön kielitaito jo kotoutumiskoulutuksen tavoitetasolla eli B1.1- tasolla ja onko henkilön siten tarkoituksenmukaista osoittaa kielitaitonsa maksuttomasti keskitason YKI-tutkinnolla kotoutumiskoulutukseen osallistumisen sijaan.

YKI-tutkintoihin liittyy ilmiö, että tietyntasoisista laissa vaadittua tutkintoa mennään kokeilemaan kyseiselle tutkintotasolle riittämättömällä kielitaidolla. Tällainen kuitenkin aiheuttaa herkästi tutkintojärjestelmän ruuhkautumista. Lakiesitysten toimeenpanossa olisikin tärkeää huolehtia siitä, että YKI-tutkinnon suorittamiseen ohjataan vasta kun se on henkilön kielitaitoon nähden realistista. Tähän kannustaa hallituksen esitysluonnoksessa esitetty maksuttomuuden rajaaminen yhteen tutkintokertaan, mutta keskeinen merkitys on myös henkilön saamalla ohjauksella.

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksen antovaltuuden antamisesta**

-

- Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta

-

- Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta

-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluvalla maassa olevien osalta

-

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

-

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

-

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

-

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Nykytiedon valossa vain reilut 30 prosenttia kotoutumiskoulutuksen opiskelijoista saavuttaa noin vuoden mittaisen kotoutumiskoulutuksen aikana kielitaitotason B1.1. Hallituksen esitysluonnoksessa arvioidaan, että kannustavuus tuen saamisen kannalta ja tarkastelun kohdistuminen vain kahteen kielitaidon osa-alueeseen nostaisivat osuutta tätä suuremmaksi, mutta kuitenkin noin 60–70 prosenttia ei saavuta vaadittua kielitaitoa kotoutumiskoulutuksen aikana. Siten kotoutumiskoulutuksessa saatava todistus ei toimi heillä etuuden korotuksen välineenä, sillä vaadittavaa kielitaitoa ei ehditä kotoutumiskoulutuksen aikana saavuttaa. Osa heistä saavuttaa kielitaidon myöhemmin jonkin toisen koulutuksen aikana (esimerkiksi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, ammatillinen koulutus, ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus), joihin moni jatkaa kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Näin ollen näiden henkilöiden osalta maksuton kielitaidon osoittaminen ei toteutuisi, vaan normaalin yleistuen saamiseksi he joutuisivat hakeutumaan omakustanteisesti YKI-testiin. Esitysluonnoksen perusteella on hieman epäselvää, koskisiko tason B1.1 osoittaminen omakustanteisella YKI-tutkinnolla myös henkilöitä, joiden ei ole tarkoituksenmukaista osallistua kotoutumiskoulutukseen vaan esimerkiksi aikuisten perusopetukseen.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

-

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

Esitysluonnoksen mukaan ehdotetulla keskitason YKI-tutkinnon maksuttomuudella olisi vaikutuksia myös Opetushallitukseen. Esitysluonnoksessa on arvioitu, että Opetushallituksen ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen järjestelmien välisen rajapintaratkaisun toteuttamisesta aiheutuisi tietojärjestelmäkehityksen kertaluonteisia kustannuksia Opetushallituksen osalta noin 79 000 euroa. Lisäksi esitysluonnoksen mukaan Opetushallitukselle aiheutuisi kustannuksia maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon tarjoamisesta siltä osin, että näistä tutkinnoista ei maksettaisi tutkintomaksuja kuten yleensä keskitason tutkinnoista. Esityksen valmistelussa on arvioitu, että vuositasolla noin 50 kotoutumistuen saajaa osoittaisi kielitaidon suorittamalla YKI-tutkintojen keskitason tutkinnon, minkä järjestäminen maksuttomana aiheuttaisi noin 9 500 euron kustannukset vuositasolla tutkintomaksujen osalta.

Esitysluonnoksesta ei ilmene, mistä edellä mainitut Opetushallituksen kustannukset on tarkoitus rahoittaa. Jatkovalmistelussa esitykseen tulee selvittää kustannusten rahoitus, koska kustannuksia eivät kata opetus- ja kulttuuriministeriö tai Opetushallitus. Kyse on uusista kertaluonteisista ja pysyvistä kustannuksista, jotka eivät kuulu Opetushallituksen eivätkä opetus- ja kulttuuriministeriön maksettaviksi. Tämän vuoksi esityksessä tulee osoittaa tarkoitukseen tarvittava kertaluonteinen ja pysyvä lisämääräraha opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan ulkopuolelta.

Kielitutkintojen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset katetaan osallistujilta perittävillä tutkintomaksuilla. Maksuton tutkinto tietyille kohderyhmälle tarkoittaisi, että kustannukset siirtyisivät muille tutkinnon suorittajille, ellei kustannusten kattamiseen osoiteta muuta rahoitusta.

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

Esitys koskee lain voimaantulon jälkeen Suomeen muuttavia. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti nuoriin maahanmuuttajiin, erityisesti nuoriin naisiin. Esityksessä ei kuitenkaan ole erillistä ikäkohtelua. Tähän mennessä suuri osa Suomeen muuttavista ja työttömyysturvaa ilman työssäoloa hakevista on nuoria aikuisia.

Kohderyhmän nuorten maahanmuuttajien asema eriytyy suomalaisnuorista tuen tasoeron vuoksi ja nuorten taloudellinen asema tai toimeentulo saattaa heiketä hieman, mikä voi olla näille nuorille haasteellista. Perustoimeentulotuen odotetaan paikkaavan tuloeroja.

Esityksessä korostuvat kielitaitovaatimukset. Esityksen on tarkoitus kannustaa kielten oppimiseen ja nopeuttaa työllistymistä. Kohderyhmän kiinnostus osallistua kielikoulutukseen voi lisääntyä ja sillä tavalla vahvistaa nuoren polkua jatkokoulutukseen ja työmarkkinoille. On tärkeää varmistaa

kohderyhmän ohjaus ja pääsy palveluihin, joilla edistetään kielitaitoa tai työllistymistä. Kielitaidon paraneminen parantaa koulutus- ja työmahdollisuuksia ja sillä tavalla vahvistaa nuorten naisten asemaa pitkällä aikavälillä.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

-

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla pohdittiin hallituksen esitysluonnokseen liittyen, voivatko yleistukea tai kotoutumistukea saavat osallistua kotoutumislain mukaisiin omaehtoiisiin opintoihin vai onko heille ainoa vaihtoehto työvoimakoulutus. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että myös omaehtoisina opintoina suoritettavien opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan koulutusten opiskelijoiden tulisi olla yleistuen ja kotoutumistuen piirissä. Omaehtoiisiin opintoihin osallistuvien asemaa on tarpeen selvittää, ja opetus- ja kulttuuriministeriö tekee mielellään yhteistyötä tässä asiassa esityksen jatkovalmistelussa.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on erikseen lähettänyt valmistelijoille sähköpostitse muutamia teknisluonteisempia huomioita liittyen kielitutkintoja koskevaan lainsäädäntöön ja Opetushallituksen keskitettyyn sähköiseen palveluun.

Backman Heidi
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kotiniemi Elisa
Opetus- ja kulttuuriministeriö